

II Congrés de la Jota als territoris de parla catalana

Anaís Falcó
Joaquim Manyós

Fonoteca de Música Tradicional Catalana -
Direcció General de Cultura Popular i
Associacionisme Cultural. Departament de Cultura

Els dies 21, 22 i 23 de maig del 2021 va tenir lloc a Falset el 2n Congrés de la Jota als territoris de parla catalana¹; l'èxit de la primera edició, la tardor del 2018, en demanava una segona. A diferència de l'anterior, aquest congrés es va veure sotmès a les normes sanitàries vigents i als canvis de comportament social, cosa que es va reflectir en una participació presencial més baixa a les sessions i en l'absència d'activitat complementària festiva i popular de música i ball al carrer, que havia estat un element molt important en la primera edició. Aquestes activitats es van haver de fer en format espectacle a l'auditori de l'Artesana. Aquestes condicions excepcionals van provocar la decisió de l'organització que totes les ponències, comunicacions i taules rodones es retransmetessin en *streaming* per tal d'arribar a més públic, i que es facilités la possibilitat que algunes de les participacions fossin telemàtiques. Tanmateix, la bona predisposició de tothom va fer de tot el congrés una experiència enriquidora i de retrobada entre tots els sectors.

El congrés, organitzat per la Direcció General de Cultura Popular i Associacionisme Cultural del Departament de Cultura, l'Institut Ramon Muntaner i l'Ajuntament de Falset, va tenir un comitè científic format per Lúcia de Mena, Pau Benavent, Carolina Ibor,

Cartell del II Congrés de la Jota als territoris de parla catalana.

Joan Vicent Frechina, Joan Vidal, Jordi Cloquell, Lluís Xavier Flores, Arturo Gaya i Anaís Falcó.

Tot i que el congrés començava el divendres 21, es va aprofitar la dinàmica organitzativa i el fet de fer-se a Falset per presentar, el dia anterior, el nou llibre-CD del segell discogràfic de la Fonoteca de Música Tradicional Catalana, *Priorat: cançons i tonades de tradició oral*. A la presentació, a càrrec de l'autor, l'etnomusicòleg Ramon Vilar, acompanyat del lingüista i col·laborador seu Josep Moran, hi van participar M. Àngels Blasco, directora general de la DGCPAC; Rosa Poy, regidora de Cultura de Falset, i el grup Krrregades de Romanços, amb una magnífica actuació, que van interpretar mostres musicals en viu, amb arranjaments propis de la música recollida al disc presentat.

L'endemà va començar el congrés a l'absis del Castell de Falset, amb cadires ben separades i amb una participació que va arribar als 200 inscrits, amb un 45% de presencialitat i un 55% de seguiment telemàtic. A partir de l'experiència de la primera edició, en aquesta, el comitè científic va prioritzar deixar més espais per al debat i va

estructurar el format de les sessions en tres àmbits temàtics: la transmissió de la jota, la jota com a material creatiu i contextos de la jota. Cada àmbit constava d'una taula rodona d'una hora i mitja, amb quatre participants i una segona part amb una tanda de comunicacions. A més, hi va haver tres ponències. Com a ponència inaugural, Ramon Vilar va relatar la presència de la jota a l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya. Com a segona ponència, el dissabte al matí, Lluís Xavier Flores va manifestar les contradiccions de nomenclatura entre dansa, ball i ball de plaça i el paper que hi té la jota des de les diferents interpretacions socials del territori català. Com a ponència final, Francesc Tomàs, *Panxito*, va obrir la porta al tema de les interaccions de la jota en l'àmbit internacional, una de les qüestions que s'ha volgut començar a introduir en aquest congrés. Ho va fer amb una conferència que tractava la relació de la jota en territoris colonials, principalment a Mèxic.

Al final de cada bloc, tot repetint l'experiència iniciada el 2018, es van fer les *cantclusions*, és a dir, unes conclusions cantades i improvisades per cantadors improvisadors de diversos

Cantclusions, a càrrec d'Imma Sopa i el Grup Repicatalons. Maig de 2021. QUIM MANYÓS

Imatge general de la sala durant el II Congrés de la Jota als territoris de parla catalana. Maig de 2021.

DIRECCIÓ GENERAL DE CULTURA POPULAR I ASSOCIACIONISME CULTURAL

llocs, però tenint com a referent la jota improvisada. La primera sessió la van tancar Àlicia Olivares i Jordi Cloquell, de Mallorca; la segona, Imma Sopa i el Grup Repicatalons, de les Terres de l'Ebre, i la tercera i última, Christian Simelio i Jaume Casalí, de Corrandes són Corrandes, de la Catalunya Vella. En totes s'hi va poder repassar el més important que s'havia dit, cadascú amb estils diferents, més o menys acadèmics.

Els tres espectacles, que van tenir lloc cada un dels vespres i el matí del diumenge, van complementar tot el que passava al congrés. Els espectacles es van concentrar al teatre de l'Artesana i van ser oberts a tota la població. L'espectacle de diumenge, que tancava el congrés, s'havia previst inicialment a l'exterior del Castell de Falset, però es va haver de traslladar al teatre per la pluja.

La primera de les actuacions, *Ressons de fandango de sotavent*, va anar a càrrec del grup Tllali i col·laboradors, que van traslladar la cultura musical del fandango jarocho i una mica de huasteco a l'escenari. El *son jarocho* és original de Veracruz, però la seva comunitat a la diàspora es retroba en ciutats urbanes, com és el cas dels músics presents a l'escenari, que venien de Barcelona i Tolosa de Llenguadoc. Aquest espectacle inaugural estava directament relacionat amb la conferència final que definia i apuntava els lligams intercul-

turals de la jota i els diferents camins que han adoptat els mateixos gèneres arreu del món.

La segona va ser una celebració territorial de les Terres de l'Ebre i el Priorat amb la jota com a protagonista. Quico el Célio, el Noi i el Mut de Ferreries va encapçalar un macrospectacle que va tenir la col·laboració de la banda de música Vila de Falset –amb arranjaments inèdits i estrenats per a l'ocasió–, el dolçainer Pau Puig, Guardet lo Cantador i la rondalla Suc d'Anguila i el grup la Clavellinera, que va posar color i moviment coreogràfic al llarg del concert. Diferents clàssics i himnes territorials van sonar durant tot l'espectacle i van generar una gran emoció al públic.

La tercera i última actuació va anar a càrrec de la rondalla de Castelló Fartabelitres, en primer lloc, i, tot seguit, del grup creat en relació amb l'associació ebrenc Lo Planter. El primer va repassar diferents clàssics i propostes del grup de Danses, amb mostres constants per part de dues parelles de ball i un gran nombre de músics a l'escenari. El segon, amb un toc més artístic, va lluir les propostes innovadores i analítiques dels músics i balladors que treballen amb Lo Planter. Amb Lo Planter va col·laborar Lúdia de Mena de la Clavellinera per ballar *La Gresca*, la Jota de Falset. Els dos grups van tenir el nex-

comú del cantador Pere Gumbau i van acabar amb una jota conjunta.

Com a conclusió, malgrat les dificultats tècniques que comporta la no presencialitat, podem dir que tot el congrés va ser un èxit, tant de participació com de qualitat temàtica i d'implicació en el debat. Tot un repte de superació davant les circumstàncies adverses de la pandèmia de la Covid-19. Les valoracions, doncs, són positives, fins i tot per la identificació de les coses que cal millorar en pròximes edicions del congrés, que esperem que puguin ser en condicions més favorables. El congrés representa una alenada d'aire perquè tota la gent implicada amb la jota agafi forces per seguir lluitant per tornar a ballar, cantar, tocar jotes i fer recerca. Amb la trobada d'aquests dies s'ha mostrat, un cop més, que la jota és un nexse d'unió entre gran part del territori català, però que encara queda molt per conèixer i comunicar. Cal unir forces i relacionar-se més per gaudir de la diversitat que contenen la jota i els gèneres afins, la dinamització territorial i el punt de trobada que representa. ■

NOTA

1

Vegeu: https://cultura.gencat.cat/ca/departament/estructura_i_adreces/organismes/dgcp/05_documents_i_recursos/02_jornades_estudis_leg/02_recerca_proteccio/congres-de-la-jota/